

К 610
4815

ПОЛУНАВКА.

Бр. 1. ТРИМЕСЕЧНА ЦЕНА 6. 1 Ф. 15 К. **новий течай.** **Поклон** **ИЗЛАЗИ СВАКЕ СУББОТЕ У ВЕЧЕ.** **1857.**

ПОКЛОН
ЖОПЕ ВУДИБА из Сете
УНИВЕРЗИТЕТ. БИБЛИОТЕЦИ
У БЕОГРАДУ

ПОЛУНАВКА.

Гордый Дунавъ буйно тече,
Стопльнѣ собомъ носи снегъ,
Брижливо се слуша вече,
Струя шушти, рони брегъ.
Обала се смерно клая,
За волномъ се волна валя,
Те напая землю, злакъ;
Съ рогозомъ се треска нѣя,
Съ вртлогомъ се вртлогъ вѣя,
Те се чудный явля знакъ.

Изъ волна се нешто диже —
Сушества е вишегъ ликъ;
Нѣму с' водне смерно ближе,
На сустретъ му с' ори кликъ.
Чудна светлостъ предѣлъ посу,
Светилама с' небо осу,
На обалам' чу се екъ;
Србскій Родъ се добру нада,
Тежку слутню светъ надвлада,
Любко с' здравля новий векъ.

Подунавка с' Роду яви,
Нѣвъ се любкѣй зачу гласъ:
„О мой Роде! зора с' плави,
И озбиљный куца часъ.
Волна волну гняви, гони,
И у бездну тама рони,
Надъ земљомъ се пружа светъ;
Око Тебе с' преобража,
Теб' е само ноѣца дража,
Свимъ докъ цвета свѣсти цветъ.“

„Къ правомъ свету стаза-й дуга,
Озбиљнѣ се иште трудъ;
Забава е деци драга,
Снови младостъ блажи грудь.

Човечностъ се съ векомъ бори,
Жеђъ за вышимъ у нѣм' гори
Да разума сазре плодъ. —
Безъ крме е страшно море,
Олуине пропасть творе.
О стену се луна бродъ.“

„Пролећа е сунце сяло,
Сладила ти песма санъ,
Съ нѣмъ забаве вече пало,
Да зрелости сѣне данъ.
Любовъ те е сагревала,
Съ басномъ Вѣла неговала
Докъ ояча слаба моћ.
Данасъ некъ те разумъ води,
Некъ пучиномъ жизни броди
И одъ дана ели ноћ.“

„Народи се светомъ славе
И къ небу се диже умъ,
Изпредъ нѣга беже страве,
И у тайне слази друмъ;
Природне се силе друже
Да му Богу робски служе
И любимцу сплету сплеть;
Обяснише с' чуда стѣра,
Нова чуда човекъ ствара,
Новъ узкрену духу свѣтъ.“

„Ты ли самъ ѣшъ, Роде милый,
У детинству провест' вѣкъ?
Твојой само слабой сили
Вечномъ тамомъ скривенъ лѣкъ?
Ты л' ѣшъ само вечно срѣцат',
И на яви снове виѣат',
И на земљи быти странъ?
Теб' заръ вдногъ да несладе

Остварене силе младе
Кадъ у животъ пређе санъ?“ —

„На боишту паде роблъ,
Што свободи диже станъ;
Крстова е пуно гроблъ
Што спремило лепшиј данъ;
Синовима с' Твоимъ краси,
Као нѣва зрели класи,
Усредъ Беча споменикъ,
И Мошоринъ, Тителъ, Яракъ,
И Србобранъ, дивный юнакъ,
Твој облачи славомъ ликъ.“

„Духъ ли такавъ може стати
Где светъ буди ума зракъ;
Покренута може л' стати
Сила, вишиѣ силе знакъ? —
Ахъ! Мушицковъ оганъ гасну,
Што палио любовъ ясну,
Къ вишемъ свѣту водіо родъ; —
Што понавль'о Синай — гору,
И по бурномъ синѣмъ мору
По компасу водіо бродъ!“ —

„Нови певци Т' успавлюю
Са гаткама новъ у санъ,
Ил' прошлошћу тужномъ трую
Предстоѣній будний данъ. —
Залудъ тужна майка кука,
И крстъ залудъ грли рука —
Живой деци тражи лекъ! —
Залудъ гаткомъ смести люде,
За истиномъ да неблуде,
Кадъ истину тражи векъ.“

„Шарено е лепо цвеће,
Нѣговъ мирисъ шири грудь

Слепрша се кадъ пролеће,
Топлимъ зракомъ мене студъ;
Ал' то цвеће вечно ніе,
У нѣму се семе кріе,
И оплођенъ свене май. —
У природи ништ' нестои,

У БЕОГРАДУ.

У промени сила с' рои,
И почеткомъ быва край.

„Напредъ!“ вичу сјайна сунца,
„Напредъ!“ виче цео светъ;
За напредкомъ срдце куца

Докъ несвене жизни цветъ.
Напредъ, Роде! Богъ то иште,
Векъ те зове на боиште,
Да съ юнаци делишъ честь.
Снажна су ти млада крила,
Некъ те къ сунцу носе мила.
То е ума слава, честь!“

Б. МАЛЕТИЊЪ.

Ноћъ петнаестогъ Септембра.

(Преводъ съ Рускогъ.)

Месеца Августа, године 182 . . . , био самъ у Бискаю. Свакомъ е познато, какъвъ интересъ побуђуе ова часть Французске у вештаку; ярави, обичаи, одело, езикъ, све е у нѣой оригинално и живописно. Привученъ зрелиштемъ за мене тако новимъ, нисамъ се могао доста наодити по той прекрасной страни. Неколько дана већъ самъ био провео у селцу ***, кадъ ал' добиѣмъ писмо одъ Свештеника изъ суседногъ села, когъ самъ имао случай видети у Баіони, и кои ме позиваше къ себи у свою небогату парохію. Време бјаше красно, а путь малый и не труданъ; я се одма крето на путь, и већъ самъ готово био окончао мое путованѣ безъ свакогъ важногъ догађая, кадъ ал' спазимъ недалеко малу дрвену кућицу, издубљену у стени, у којой е смештенъ био каменный образъ Пресвете Дѣве. Я никадъ нисамъ могао равнодушно сматрати ове благочестиве паметнике, разсеяне по нашимъ селима; сви они готово опоминю или на какво добро, или на зло дело, на данъ празднованя или на данъ скрби. Я ускоримъ мое кораке, да бы погодіо таинствену легенду, с'единѣну съ тимъ грубимъ каменѣмъ.

Колико е было мое удивленѣ, кадъ самъ, дошавши къ стени, смотрію младу жену, клечећу при подножью. Предъ нѣомъ е стояла девоица, а за нѣомъ прекрасанъ младъ человекъ одъ двадесетъ петъ година, кои е, са шеширомъ у руци и съ обореномъ главомъ, као што се чинило, погруженъ био у дубоку замишленость. Я самъ тако ти'о ишао да ме е породица истомъ онда смотрила, кадъ е молитву окончала была. Я се поздравимъ съ младимъ человекомъ, кои ми одговори съ ладномъ и церемонискомъ учтивошћу, какву обычно употребляю Бискайци са странцима. Нисамъ имао решительности приступити му, но демонъ любопытства савлада мою страшливость. Разумевао самъ Бискайскій езикъ и говорію самъ нѣиме, колико е то могуће рођеномъ у Паризу. Приближивши се, првый поведемъ речъ:

„Господине! я самъ странацъ; каж'те ми, молимъ васъ, шта значи ово изображенѣ, да ли е предметъ благочестія, или паметникъ, съ коимъ е скопчано какво достопамятно событіе у нашимъ горама?“

Младый человекъ на то подиже гордо главу.

„Ово е изображенѣ постављено за споменъ ноћи 15гъ Септембра,“ одговори онъ.

„За споменъ ноћи 15гъ Септембра!“ На мое велико огорченѣ, тай законичный одговоръ ніе ми ни найманѣ разясніо дело.

Горацъ поћути неколико тренутака, па после, приживши ми руку рече:

„Ево исторіе. Вы грађани! вама много любопытного причаю о нашимъ легендама. Ако сте докони, я ћу вамъ приповедити событіе, кое е побудило, подићи овай кипъ.“

Я самъ радостно приміо понуду. Мы седосмо поредъ гробногъ брежулька и младый горацъ, прибравши свое мисли, поче приповедати следуюћу приповедку, кою могу читательима предати само у слабомъ и безцветномъ преводу. Живописность и енергію Бискайскогъ эзика неможе ништа изразити.

„Видите ли, господине, онай димъ, кои се иза оны дрвећа тамо подиже? Тамо е нашъ домъ, кои одъ давнашнихъ времена нашей породици принадлежи. У време побуне живіо е у нѣму мой дедъ съ моимъ родительима; ту су они спокойно дане проводили посредъ страшны преврата кои су Европу поколебали. Едно вече, а то е было Септембра, посадила се была породица за сто', да вечера, а то се зачу дупанѣ на врати. Почемъ су се онда свуда бояли мародера (плячкаюћи' войника'), то дедъ мой, сачувавший іошть сву живость и свѣжность млада человека, счепя оруж'е и самъ отвори врата. Яви се странацъ; онъ бјаше умотанъ у загаситъ плаштъ, а капа са широкимъ ободомъ сакривала му е готово све лице.

— Есте ли вы домаћинъ? — Запыта онъ тихо.

— Есамъ, одговори дедъ. Шта сте ради у овако поздно доба? Ако сте заблудили, то ћемо вамъ дати прибѣжиште; ако ли желите ести, то ћемо съ вама нашу убогу вечеру поделити.

— Я вамъ се поверавамъ; мени су познати Бискайци; ко се годъ позвао на нѣнову честь и на нѣново благородство, ніе се каю. Спасите политичногъ изгнанника.

Мой дедъ, нинаманѣ неколебаюћи се, увеле странца и понуди га, да за асталъ седне, ни о чель неговорећи. Вечера се сврши, и мой дедъ, прекинувши ћутанѣ, запыта га: мислили остати у горама, или ће тражити болѣгъ прибежишта? Странацъ одговори:

— Хвала вамъ, честитый домаћине, на лебу и прибежишту, кое сте бедномъ изгнаннику дали. Но за поверенѣ обвезанъ самъ вамъ поверенѣмъ; несмотряюћи на вашу скромность, морамъ вамъ казати, ко самъ и ку'ъ идемъ. Моя е породица на смръť осуђена, и я самъ глава те несрећне породице. Мислію самъ напрасно избећи буру; кадъ ми е слуга явіо, да самъ за подозрительногъ проглашенъ, побегаю

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

самъ изъ Баіоне са женомъ и съ два детета. Они су тако были, да су се, благодарѣни привржености неки' другога, докопали Спанске крайне, а я, графъ С***, говѣвъ свуда, безъ ередства, непознатъ съ овомъ страномъ, пашћу ямачно у руке мой' неприятели, ако ненаѣмъ средства, побеѣни изъ Французке.

Стараць устаде. „Хенрихъ! рече онъ момъ отцу: ты си старій у кући, твоє ће ме дело заменити. За мене већъ нѣ, по горама бежати; а у тебе е уво чутко, оштаръ видъ, нога тврда. Узми штапъ и проводи овогъ странца до Спанске крайне. Онъ е седіо на нашемъ огњишту, деліо е съ нама вечеру, піо е изъ мое чаше; мы смо му обвезани дати помоћи и заштите. Иди дакле, сине мой, нека ти буде Господъ Богъ у помоћи!“

Отаць се поклони, узє благословъ одъ старца и оде са странцемъ.

Предузеће небеше безъ опасности; по друмовима не-престано су мутиле уводе (шпіони) или оделєня войске; на крайни е стояла французска войска, готова напасти на Спанію. Мой бедный отаць знао е све странпутіце и тайне путове по горама, и при разсветку већъ е био на Спанской земљи, далеко одъ Французскі' предстража.

— Вы сте спашени, господине, рекао странцу. Я самъ мое дело свршіо, дозвољте ми удалити се. Богъ нека вамъ да болю будућность!

Графъ С*** падше момъ отцу око врата.

— Како да вамъ благодаримъ? рекне онъ. Вы сте повратили мужа нѣговой милой половини, а отца деци. О! будите уверени, ако наступе боля времена, као што се надамъ, то никадъ нећу заборавити 15. Септемберъ. Међу тимъ, младый мой друже, примите одъ мене овај претєнь, као слабу награду за вашъ благородный поступакъ.

— Не, господинъ Графъ, одговори му отаць. Задржте вы тай претєнь; овъ ће вамъ у туђој земљи бити одъ помоћи. Подобне услуге нечине се за новацъ. Я самъ већъ, и то доста награѣнъ тиме, што самъ среѣанъ био, спасти вамъ животъ. Остајте съ Богомъ, нека васъ онъ сахрани!“

Узхиєнъ загрли га графъ С***, затимъ се разставе, и мой бедный отаць поѣе натрагъ къ крайни Французской.“

Ту ослаби гласъ горца (планинца,) очи му се напуње суза, но съ усиљаванъмъ продужи опетъ:

Атмосфера луиє (месеца).

Прємда многи люди слабо марє за природне предмете и за природна появљєня, то е опетъ мєсець са своимъ мѣнама увєкъ пазљивость, већине людій на себе привлєчио. Нѣгове мѣне даю найприродниєгъ повода къ рачунајно времену, почемъ се онъ после краткогъ времена опетъ у своемъ првацинъмъ виду появљєє; по нѣму су у најстарія времена люди време рачували, на то и данасъ чинє народи, кои се на низкомъ степену изображєня назає. Но осимъ тога

Мой отаць успе, те преѣе преко линіє французке войске, да га стража нѣе опазила, и мисліо е већъ, да е у безопасности кадъ е дошао до средине наши' гора. Но за време нѣговогъ одсуства произише су многе промене у родительскомъ дому. Уводе ише су за графомъ узастопце, и войници су обкодели кућу, у којој су мислили наћи изгнанника. Одсуство мога отца обяснило имъ е, да имъ се добитъ изъ руку измакао, и тогъ часа пусте се у село, да бы баръ ту дознали, ко е избавіо графа одъ шафота. Отаць мой враѣо се овимъ истимъ путемъ, на комъ смо садъ мы, кадъ ти га обколе войници, предвоѣени републиканскимъ агентомъ. Нѣга одчасу увате, почну га изпытивати, и онъ безъ свакогъ затєзаня изкаже имъ сву истину.

— Теби е позната казнь, којој се мораю подврѣни они, кои сакриваю преступнике одъ правосудія закона? — рекне му републиканскій чиновникъ.

— Позната ми е, одговори уваѣеный; но и човеколюбљъ има свои' права, — како небы спасли несреѣника, кадъ васъ за помоћ и заштиту моли?

— Лєпо, — одговори агентъ съ горкимъ осмеиванъмъ. После неколико тренутака заоріо се пупанъ одъ пушке, и одєкъ нѣговъ долетєо е до куће, у којој се цєла породица молила за животъ старієгъ сина. Мой дєдъ дотрчи съ моіомъ бедномъ матеромъ, но наѣоше само трупъ! Мой е отаць пао, устрєлѣнъ одъ три зрна.

Споменъ о пожртвованю Хенриха сачувао се не само у нашей породици, него и у свима горама, — и вы може бити неѣте само єданпутъ чути међу нама исторію о ноћи 15. Септембра. Мой дєдъ преживіо е сина само неколико месєциъ; но пре смрти поставіо е ово мало изображєнъ Прєсвете Дѣве, на самой оной стєни, при кое подножю саранѣнъ е Хенрихъ; потоме, што е ту пао избавитель графа С***. Жители наши' гора' никадъ непролазе мимо ове стєне безъ молитве на устама за благочєстиву и свету жртву; што се пакъ насъ тичє, мы се гордимо, благороднимъ поступкомъ и онда оплакуємо смртъ таквогъ отца; кадъ протєчє неколико дана, мы долазимо овамо, те полагаємо цвєѣе на нѣговъ гробъ.“

Младый гораць устаде и мы се разстадосмо. Я продужимъ мой путь, разплаканъ нѣговомъ приповєдкомъ, и мисліо самъ о нѣговомъ свєштеномъ гостолюблю, наслѣдномъ у Бискајца, кое и до данасъ у нѣи влада съ таквомъ силомъ.

ПОСРЄЮ МАЛЄТИЊЪ.

мислили су люди, да луна и у другомъ одношенію съ нама стои, па одтудъ постєе и данасъ у народу нека суєвѣрїя; ерѣ люди се нису могли тогъ мнѣнїя отрєсти, као да оно небєсно тєло, кое намъ тако уредно предъ очи излази, мора сильный упливъ имати на наше тєлесно и духовно быѣе. И само изкуство утврѣивало е люде у томє мнѣнїю; тако се н. пр. чини, да станѣ болєсти са мѣнама мєсеца у саюзу стои, и стара наука о лечєнню основана е была у не-

чемъ на овомъ искусству. Тако се и на животиняма и на было овай упливъ приметіо.

Появляванъ мѣна у месецу, нѣгова различна положена према сунцу, наипосле помраченя нѣгова и помраченя сунца морала су по нужди мудрацу повода дати, да о узроку свега тога размишля, у толико више, што су последня появляеня (т. е. помраченя сунца и месеца) у необычнымъ временима людма особитый стра' удила; ерѣ и данасъ многи мисле, да Богъ тиме людма на знаѣ дае, да ће быти страшанъ поморъ, кровавъ рать, превратъ царства и овимъ подобна. Трудъ, предсказати оваква застрашаваюћа появляеня, бѣше дакле нужно следство, а нѣговъ успехъ у томе, првый полезный плодъ овогъ испытываня; ерѣ то небѣше само мость къ далѣмъ сматраню, него и средство, къ избавленю одъ общтега стра'а. Премда іошть ніе уобщте познать быо узрокъ, то су се опетъ люди оногъ мнѣнія отресли, као да та появляеня случайно долазе, и уверише се, да она онако исто по нужди и уредно долазе, каогодъ данъ и ноћъ. Зарана дакле іошть сазнали су люди, да е луна тврдо тело, каогодъ наша земля. Што више, люди су о нѣговой округлости іошть раніе уверени были, него о округлости наше землѣ, и већ су почели слутити, да е она нашой землѣ подобна и сродна. Кадъ су се очалини (Гернгофр) пронашли, те е тако могуће было, луну нашимъ очима већма привући и приближити, и кадъ се дознало, да и она има рапаву и неравну површину, онда не бѣше далеко та мисао, сматрати е као землѣ сасвимъ равну, надаюћи се, да ће намъ савршеній очалини све друге на површини различности, као: мора, реке, ледена брда, вулканы, па и саме животинѣ и былѣ одкрити. Премда намъ доякошња сматраня немогше ово разяснити, то е опетъ умъ човечій мислѣ, да може предпоставити, да и у луни мора живота быти, почемъ се животь у целой природи налази. Угреяна фантазія тражила е тамо и разумны существа, у толико више, што е пловенѣ по воздуху обежавало, ако не у луну отићи, а оно баръ луни толико се приближити, да се може о физичномъ створу луне точніе знаѣ прибавити. Наипосле и често надаюћи метеори породише мисао, да су ови изъ одушке огнѣдишући' гора у месецу избачени; ерѣ одушки подобный створъ брегова у месецу подкреплявао е, као што се чинило, существованъ вулкана. Слабіе привлеченѣ луны при силніемъ можда избачиваню, слабіи, или можда никакавъ odporъ тамошнѣ атмосфере, у колико исте тамо има или не, морао е оне метеоре у кругъ дѣйствованя земне тежине донети. И тако се чинило, да е доказательство утврђено, да е луна оногъ истогъ матеріалногъ створа, когъ е и наша земля; ерѣ прилѣжна испытываня показала су све већ на землѣ налазеће се элементе. Шта се е іошть могло желити, до тога едногъ, дознати известно, да ли она атмосфере има? Одъ овогъ потврђеня, рекао бы, зависи, да ми смемо предпоставити, да се и тамо органичный животь, нашегъ животу подобанъ, налази. Та знаѣ нашь учи, да безъ воздуха свакій животь престае, да свуда мора быти и воздуха, гдегодъ има течности, збогъ непрестаногъ испараваня. Кадъ дакле луна небе имала атмосфере, то

небе могла имати ни течности какве на своіой површини, дакле бы іой и друго условіе органичногъ живота оскудѣвало.

Да бы се решителный одговоръ добіо, обратилесе люди звездару (астроному). Ерѣ почемъ се овай непрестано са двизанѣмъ луны бавіо, кое е у новіе време одкровенѣмъ прилива и одлива и погажанѣмъ места по некимъ звездама на мору, морепловцу врло нужнымъ постало, слѣдовательно съ добримъ успехомъ утврђено, то су се и у овоме одъ нѣга праведно найболѣмъ одговору надали. Но овай на общте незадовољство решително одговори, да мѣсець атмосфере нема. Тиме се уништише сви они леле фантазіе образи о суседима у месецу, съ коима су се люди разговарати мислили, и већ и средства измишляли, хтевши неке математичне знаке поставити, кои бы се у таквомъ разстоянію могли видети, и кое бы знаке обитатели месеца, предпоставивши, да су и они умомъ обдарени, морали разумети, те бы се тако, кадъ бы они подобнымъ знацима одговарали, употребительность та практично доказала.

Но на чему осниваю звездари то одричанѣ атмосфере у месецу? Кадъ бы мѣсець, веле они, имао атмосфере, то бы морао одъ звезде изтичућій зракъ при близкомъ мѣсеца крозь нѣгову атмосферу проћи, а тимъ бы морао и ослабити. Ерѣ и кадъ бы можда атмосфера месеца у вишимъ висинама реѣа была, то бы се опетъ морао зракъ дотакнути и површине месеца, морао бы дакле найближій нѣговъ воздухъ пробити и ту ослабити. Но то се ніе іошть приметило.

Осимъ други' доказательства, коя ово мнѣніе звездара обараю, што мы сиречь ту атмосферу месеца одъ 6000' збогъ велике дальнине мѣсеца одъ 50.000 миля неможемо ни видети, слѣдовательно непокрива звезду само мѣсець при пролазу своимъ, већ и нѣгова атмосфера, коя намъ збогъ велике удалѣности мѣсеца изчезава — као найочевиднѣе доказательство наведе естествоиспытатели форму и праваць брегова у мѣсецу. По геологій известно се предпоставля, да су нека тамошня брда нептунскимъ дѣйствованѣмъ постала, т. е. морала ій е ма каква течность на површини мѣсеца образовати. Ово предпоставивши, мора се допустити, да мѣсець и атмосфере има.

Наипосле: нема ли свако тело, было оно тврдо или течно, свое атмосфере? Ніе ли свако тело изложено непрестаномъ испараваню, и немора ли се баръ етеръ (горный воздухъ), у комъ се сва небесна тела движу, око тела коя у нѣму плива, сгуснути? Некажу ли звездари, да се у великомъ света простору налазе тела тако грдне величине, да око нѣи склоплѣномъ етеру недопущтаю, у волнама дадѣ се разпространити, чимъ се гдигди праздно, безъ звезда небо разяснява?

Да бы природна появляеня бистримъ окомъ и точно сматрати могли, изискуе се, тако рећи, око живописца, природный даръ, кога често и найоштроумній мудраць нема. Оно што очима видимо, требало бы, да можемо верно начертати. Стога се нарочито чертанѣ препоручуе, чимъ се естествоиспытателю точніе ствари предлажу, изъ кои' после истинитія заключеня може изводити.

Бенаресъ, варошь у Азін.

У средини Хиндостана, на левой обали величествене реке Гангеса, светли се стара браминска варошь Бенаресъ, у неописано-лепой равници. Юштъ издадека може се приметити велика разлика одъ прочи индски вароша. Величествена зданія и позлафене куле као пламень светле се путнику. Сви источни народи сабрали су се у овомъ месту, а Европљани, особито Енглези, са сѣверне и западне стране у лепимъ одъ бамбуса кућама обитаваю. При улазку у варошь свудъ у наоколо каиѣ су мале, а улице тесне и понайвише изкривудане. Куће нису као у осталој Инди низке, већ на три и четиръ боя, нарочито покрай Гангеса, и врло начичкане, ерѣ в земля невероватно скупа. Брой кућа износи на 30.000, међу којима 12.000 одъ тврдогъ матеріяла има. У 8000 кућа живе сами брамини съ фамилијама, кои свакидашний хлебъ одъ поклона имућны людий и ація добіяю. Сва одъ тврдогъ матеріяла зданія украшена су галеріјама, а прозори и кровови по готскомъ и мавританскомъ вкусу направљени су. По дуваровима стоѣ изображени люди, бикови, слонови, богови и богинѣ, стоглаве у сторуке нагрде са разномъ и живомъ боіомъ. Брой жителя износи преко 200.000, осимъ многобройны хадія. Има више одъ 1000 храмова Хиндуса и 330 дамја; осимъ тога свуда по улицама стоѣ столови, на којима су разни идоли изображени. По теснимъ улицама одаю неброено угоени бикови сви богу Шиви посвећени са своимъ господарима, кои су мирни и питоми као пси; по некадъ е таква по улицама мложина бикова, да се никако проћи неможе. Овде неважи ништа она заповедь, да е твораць човека господаромъ надъ животиняма учинио; ерѣ многе ћешъ видити, гди клечећи угоене ове животинѣ цвећемъ ките, а други се са страопочитанѣмъ сагино подпомажући, како бы се лакше стока на ноге подигла. Тешко оноу, кои бы се усудио рукомъ ил' ногомъ бика ударити, да само путь себи прокрчи! Тога бы суевѣрний овай народъ на комаде изсекао.

Кадъ се човекъ ослободи овы освещены волова, мисля, да ће по другимъ краевима вароши слободно и безбрижно одати моћи; но чимъ крозъ капию уђе у друго предградіе, нападне га юштъ већій стра; овде садъ нема више волова, али у место нѣ скачу хилядама маймуна, богу Хунимауну посвећены, оноу маймуну, кои е освоивши Цейлонъ (?) юштъ већма веру распространіо. И ако се овде маймуни за свете почитую, опетъ су они као голъ и у шуми крадливци и прекомерно несташни; скачу съ крова на кровъ, съ прозора на прозоръ, и све што дочепаю покитма разкидаю. Никако на миру остати неможешъ часть ти капу съ главе скидаю, часть на леђа скачу; чупаю те за косе и бркове; деци комадъ изъ уста отргну; и чимъ што за едо купишь, то буди сигуранъ. да ће те овай гадъ са своју страна напасти. Тешко оноу, кои само зврнце овогъ светогъ несташка! Овде ти е одбрана и оружъ стреленъ — подноси све, на ћешъ свуда проћи, и ако разчупанъ и изгребенъ.

За овима долазе факири (ово су као и дервиши, кои себе муче, да бы се посветили), кои съ нивомомъ несно-

сномъ музикоу читау дарму праве. Съ едне и друге стране улице седе опетъ у дугачкомъ реду просіяци, болестници и наказе обоегъ пола, разчупани и гадни; тело ѣмъ е кредомъ и балегомъ умазано. Кужный овай смрадъ обузме сва чувства мимопролазећегъ, а гомила просіяка окруже га съ речма: „Ага саибъ, топи саибъ!“ (удели господине милостиню, дай за ело!). Куканъ и телеканъ болестника до очаяня путника доведу. Велико е число прокажены и оны фанатика, кои више година у едномъ истомъ положеню недвижимо остаю, тако да се удоби нивои укрупте згрче и да су за свако движенъ неспособни. Ту ћешъ видити люде, у којима су руке некими съ предъ а другима са страгъ пружене стиснутомъ песницомъ, у којима су нокти зарастли. Слепаца такође много има и таковы, кои очи дотле запушене држе, докъ се сасвимъ незагноѣ. Неки опетъ стоѣ на панѣвима са закованимъ ситнимъ ексерчићима, кои су у месо урастли; овима и найманій покретъ неописанны боль причинява. Бадава ћешъ делити, ерѣ е то све нпшта — као зрно песка у море.

То е упечатленъ, то добродошлица за странца, кадъ у ову свету варошь Хиндостана дође; у ову варошь, кою сви азійски народи прославляю и обожаваю, гди многи животь свой найгоримъ мукама излажу, само да у царство богова дођу. Овде се брамини изъ своју индски предѣла сакупляю, да вечно блаженство приповедаю, къ нѣма долазе подъ старость имућни люди, кои су сити славе и красоте земне, збачени князеви и министри индски краљва, велики преступници, кои никакве законе почитовали нису, и люди, кое савестъ нивоа гризе; сви ови желе да душу очисте или да е на торжественый праздникъ Браме убію.

Храмови Хиндуса разнovidный и лепый изгледъ имаю. Найлепши и найвећи су край обале Гангеса; позлафене куле съ оне стране реке светле се као у пламену. Около свакогъ храма налазе се бикови богу посвећени, и чимъ спазе каквогъ човека, да се храму приближава, одма нагну, да бы ѣмъ овай кои кукурузъ или друго што бацію, ерѣ обично жители у храмъ долазећи одъ куће са собомъ што понесу; ако ли ништа небаці, ноше око цепова а понекадъ и роговима прете. Око храма у накретъ су ходници, у којима покайници обоегъ пола живе, голи наги, кредомъ и балегомъ умазани. Исподъ храмова налази се подземный ходникъ съ купатиломъ, у кое крозъ канале света вода тече; свудъ у наоколо стоѣ лѣствице, съ кои покайници у воду скачу и даве се, да бы се греха очистили. Давлѣнъ ово быва на овай начинъ: два на дну пробушена земляна сосуда скопчаю се око мишице; покайникъ скочи у воду певаюћи химне боговима, кадъ се пакъ сосуди водомъ напуне, почне тонути и за кратко га нестане. Съ друге пакъ стране наложи се на сажигалшту ватра, и и умршегъ сажегу. Често се догађа да и жена умршегъ као безсомучна у ватру скочи и изгоре. У овомъ ходнику налазе се и кровати за болестнике, кое доносе овамо, да

когда свете воде духъ изпусте. Енглецко правителство трудило се, да овомъ самоубиству на путь стане; али одъ цедогъ труда, само е то постигло, што се садъ већь недаве прекоданъ, већь ноу, и то изванъ вароши. Никаква строгость, никаква казнь неможе изгладити суевѣрство ово, кое су лакоми брамини у народу уселили. Они имаю у Бенаресу велику школу, у којой се мудрость браминска предае. Више

одъ 2000 ђака има у чувеной нижой школи, званой Видадая, гди се деца за више ньовне науке приутовляваю.

Али Бенаресъ не само е света варошь Хиндостана, него е и найпретежније трговачко место у Инди. Овде се могу найскупоцени шалови добити, діаманта, украшени простирача, свиле, разне вунене матеріе и скупоцено оружје. Олавде се разашилъ еспапъ по свима краевима Азіе.

Даири, првосвештеникъ япанскій.

Япанско царство, Европљанима мало познато, лежи на три повећа и 4000 малы разсугы острова; стои дакле у мору, као и Енглецка у Европи. Но каква е разлика између овогъ и оногъ народа; Енглець е разпрострео колоніе свое по читавомъ свету, Япанаць напротивъ одлученъ е тако рећи одъ свогъ света; ни за когъ неће да зна, найманъ за Европљана; тргуе и то врло ограничено са сусѣднимъ азіятскимъ народима.

Надъ овомъ чудноватомъ земљомъ има два господара; првѣи е царъ, кои се Кубо назива; онъ седи у престолной вароши Ёдо; другѣи е пакъ првосвештеникъ, названъ Даири, кои е кодъ народа у већемъ почитаню него и самъ царъ. Нѣга Япанци као земногъ бога сматраю; све што онъ додирне, свето е, нити кадъ умире, већь само душу свою съ временомъ понавля. Даири седи у вароши Мнако, коя е после Ёдо најглавнѣя у држави, са 500,000 жителя. Између свію зданія одликуе се великолѣпный дворъ нѣговъ; око себе има 22,000 свештеника, као придворне, кои у 4000 богомоля чиновѣствую. Онъ е сасвимъ одъ народа одлученъ, нити му икои други у дворъ долазе, осимъ цара, нѣгови министра, великаша и свештеника. Само еданпутъ у години излази на еданъ ходникъ, кои е одоздо шуналъ, и тако му се само ноге видити могу; ако ли пакъ зажели у башгу на чистъ воздухъ изићи, онда га свештеници на леѣа носе, еръ му нога по закону песме на землю ступити. Фамилія нѣгова никадъ изумрети неможе; еръ ако дече нема само му небо таково пошлѣ, т. е. наѣсе одма какво мало благородно дете у нѣговой палати. Онъ има три министра и може деветъ пута по деветъ жена узети; алине нѣгове дѣвице крое и шію, а ела му доносе увекъ у новомъ посуѣу, кое се одма разбити мора.

Годне 1856. 3. Юлія разболе се Даири; и кадъ све-

штеници увиде, да неће преболети ноѣи, разиѣу се по богомоляма, предикуюћи народу, како е Даири са седамъ велики богова у сношеніе ступію и како ће у наручю Теасіо-Даи-Чинза, врѣовногъ бога, душу свою поновити; по свршеной пакъ молитви изяве свештеници народу, да е садъ слободно у дворъ првосвештениковъ доѣи и свето лице нѣгово видити. Даири лежаше на скупоцено окиѣномъ астаду; тело му увіею быяше белимъ огртачемъ; свештеници свудъ у наоколо съ кадioniцама стояли су, ясно боговима молеѣи се. Сутра данъ у 9 сатію у ютру умре Даири. Чимъ е издануо, најстаріи свештеникъ подигне руку, као знакъ, да е Даири привремена умро и да е небеснимъ боговима отишао, али ће се одма повратити. Найвећа тишина за то време у двору быяше. После десетъ минута покріе истѣи свештеникъ мртво тело великимъ белимъ чаршавомъ, и кадъ е по краткомъ времену опетъ скинуо, появи се подобно лице умршемъ здраво и весело; устане съ кровати и попне се на узвишеный олтарь благослюѣи народъ, кои е одъ радости савъ узхиѣенъ. Свештенство тако вешто подметне на место умршегъ Даира сина и наслѣдника нѣвогъ, да народъ у глупости своіой заиста мисли, да е првосвештеникъ кодъ небесны богова душу свою поновію. Найодбраніи свештеници у глуво доба ноѣи однесу мртво тѣло у храмъ и тамо га сажегу; и докле годъ ова церемонія трае, све су капіе одъ храма затворене; кои бы се пакъ усудію силомъ унутра продрети, тога по закону жива сажего. Одма сутра данъ изиѣе новъ Даири савъ увіеиъ и окруженъ свештеницима изъ свогъ двора и највеличественіе посаде га на кола, у којима су 100 као снегъ белы коня упрегнути. Народъ по улицама пада и гледа га као Бога. За време овогъ празнованя савъ радъ престае, роблѣ се пусти и све криминалне парнице уништожаваю се.

СМЕСИЦЕ.

[Неупутный обичай, требити враще.] Фридрихъ великій радо е бо после ручка воѣе, а особито трешнѣ. Почемъ пакъ враща, као што е познато, тако исто радо трешнѣ троше, то е краль издао заповесть, да се враща на све стране вагаю, пушкомъ убіаю или ма на кои начинъ загиру. За сваку главу убіеногъ враща одредію е 6 феника награде. Награда быше прилична, и тако започе общѣи рать противу бедны враща, крадливача трешаня.

Овай е рать стао државу више тисуѣа талира, пакъ шта мислите? есу ли трешнѣ остале на миру? — Никако! већь трешнѣ проѣоше іоштъ горе него пре. Истина наскоро нестале враща, али тако исто и трешаня, као и другогъ воѣа. Шта више, дрва неимадше већь ни листа, али у толико више гусеница. Онда истомъ познаде краль, да вращацъ нѣе залудъ трешнѣ трешію, већь да е съ нѣима своя поведена насекома зачинаяо. То му се морало допустити у

толико више, што се друге птице у ждераню овы буба не-
 могу съ нѣмъ сравнити, што га дакле нису могли заменити.
 Осимъ тога желя за добиткомъ нѣ ни ове редке певаче
 поштедила. Краљ укиде речену заповестъ, ал' се зло нѣ
 могло уклонити: равнотежа међу светомъ буба и птица
 была в укинута. Да бы се ова равнотежа повратила, быо
 в краљ принуђенъ, изстреблѣный родъ опеть изъ удалѣны
 места добавити.

Изъ овога се ясно види, како в мудро домоводство
 у природи, и колико в штетносно людско насилно мешаѣ
 у то домоводство боже.

Што в дакле Богъ створио и уредю, нека малоумный
 човекъ незатире и неквири. Шта в човекъ према мудрости
 Божіой? И тай се човекъ усуђуе о полезности и беспо-
 лезности неки' Божіи створеня пресуду изрицати! —

По овоме може свакій читатель лако заключити, ко-
 лико греше они люди, кои певачи птице немиле по воѣ-
 няцима и вртовима само збогъ тога изстреблю, што оне
 случайно оно исто воѣ радо еду кое и они. Збогъ тога
 бы врло мудро было, забранити птице убіяти.

[Муміе Египћана.] Свакій народъ дае се најболѣ
 познати изъ природны одношеня нѣгове отачбине. Гдигодъ
 се изъ овы одношеня такво познаванѣ неизводи, ту се увекъ
 наилази на прави и обичае, кои су намъ страѣни и неразу-
 мителни, па често и несносни. Одъ толики' примера на-
 вешѣмо само Египћана обичай, свое мртваце смолама (Sagar-
 zen) балсамирати. Ово в пакъ балсамиранѣ истомъ онда
 слѣдовало, пошто еу се (колико в данасъ о томе познато)
 мекане части тела, као: мозакъ, утроба и т. д. бациле.

Овай чудноватый обичай дао в повода, те су люди мн-
 слили, да су стари Египћани съ тимъ единствено хтели свое
 тело обезсмртити, у толико више, што су исти, одричуѣи
 траянѣ душе у надземномъ царству, веровали само стран-
 ствованѣ душе у телу животиня тако, да свакій по своимъ
 духовнимъ способностима, добродѣтельима и пороцима по-
 сле свое смрти постане овимъ свойствама сходно животю.
 Ово миѣниѣ чини се, истина, да в вероватно, кадъ се при-
 родна одношеня Египта неузму у разсмотрѣнѣ; но сматраюѣи
 Египта климу, мора намъ се исто миѣниѣ као невероватно
 показати. Збогъ тога намъ се чини миѣниѣ Вилхелма Генца,
 изьявљено у нѣговимъ писмама изъ Египта и Нубіе, много
 природниѣ.

Познато в, да у Египту одъ дугогъ времена куга рази.
 Стари египетски свештеници (кои су као сви проповедници
 и вероучители најстари безазлены народа највећу негу
 и чистоћу тела препоручивали, да бы тако телу подпуно
 здрављѣ придобили, ради свестране духовне дѣлательности),
 да бы ово страшно зло предупредили, употребише то про-
 сто средство, те негованѣ тела поставише као правило вере.
 Одъ какве в неописане користи оваква природна система,
 показала намъ в повестница у мудрогъ Мойсеовомъ законо-
 давству, у сважнимъ играма и упражняваняма Грка, у пра-
 ню Мухамеданаца и т. д., уче насъ Египетски свештеници.
 Египетъ в свуда, па и у маѣ снискима предѣлима, пуѣ
 воде. Съ тога труну онако нагло мртваца у той земљи, па

ту и воздухъ заоставшима постае кужанъ, у толико више,
 у колико су жешѣи сунчани зраци. Одтуда онај мудрый
 начинъ, сачувати одъ трулежа човечія мртва тела. Християн-
 ство, кое в Египта споменике, нѣгове гробове и нѣгове
 обичае као язическе изкоренявати почело, изстребило в и
 обичай, човечія мртва тела претварати у муміе. Нова наука
 узела в буквальный смысо оны речіи: Ты си одъ землѣ и
 опеть ѣшь земля быти. Говори се, да в св. Антоній най-
 више приею, те се горный обичай изстребио. Одъ тога вре-
 мена истомъ, одъ како се завео християнскій обичай, мр-
 тваце закопавати, появлюе се куга. Да в ово миѣниѣ о по-
 станку куге основано, доказуе нѣно появляванѣ у оне вре-
 месеце, кои најврелиѣмъ месецу Юнію предходе, а тако
 исто и нѣно нестаянѣ у зимѣ доба. Споменутий путникъ
 неможе доста да се натужи на несносны смрадъ Египет-
 скогъ гробля. Кадъ се овомъ іошѣ придода чудноватый
 обичай Источняка, често цело то време проводи на овимъ
 гробляма, онда вероватность о наведеномъ миѣнию прелази
 готово у известность.

[О обчараваюѣемъ погледу змія.] Путници
 и естествоизпытатели приповедаю намъ, да змія звечар-
 ка (crotallus horridus, die Klapper(schlange) своимъ погле-
 домъ птице тако обчарава, да іой ове саме у уста улећу,
 премда неки то као басну сматраю. Тако н. пр. у нашей
 најновиіой „Естественой повестници,“ у Београду печата-
 ной, стои: „Одгудъ производи страшанъ смрадъ око круп-
 ни змія' (т. е. што грабежъ гутаю целцать, па у желуд-
 цу изтру, кадъ почне веѣ трунути), кои в повода дао
 оной басни, да н. пр. звечарка очима своимъ
 чара, те іой маде птице улећу у уста.“ Дуже при-
 мечаванѣ и изкуство людій увериѣе насъ мало по мало, да
 свако наши' старій казиванѣ, нашимъ изкуствомъ необисти-
 нѣно, нѣ в басна, веѣ тайна у природи, кою валя изпы-
 тивати. Тако у едномъ немачкомъ листу, „Природа“, кои у
 Хали издаю најврстниіи писатели и естествослови, каже
 намъ еданъ, да в тамо канаска птица при угледу сома изъ
 Одре добила страшне грчеве, и саобштала намъ одъ некогъ
 Юлія Трооста изъ Либбурга на Боденскомъ Езеру у Тур-
 гаускомъ кантопу, следуюѣе о обчараваюѣой зміи известіе:

„Едномъ шетаюѣи се чуемъ наданпуть сасвимъ близу
 неке тужне гласове, какве нисамъ никадъ чуо. Предостро-
 жно приближимъ се месту, одъ кулѣ в гласъ допираю, и
 видо прстенасту змію (Coliberatrix, die Ringen(schlange) на
 друму съ узправљномъ главомъ и разглавлѣнимъ вилицами,
 коя в иначе сасвимъ мирно лежала. Два до три корака
 предъ нѣомъ скакутала в жаба (коя в оне нѣой иначе го-
 тово сасвимъ необичне тужне гласове издавала) тамо и
 овамо, све више зміи приближуюѣи се. Само при послед-
 нѣмъ скоку устреми се змія съ узправљнимъ своимъ пред-
 нѣмъ трупомъ на жабу, коя іой в тако реѣи у уста ско-
 чила, непомичуѣи се съ места свога. Сеоски домострои-
 тельи, копма самъ ово приповедаю, увераваше ме, да су и
 они то іошѣ пре видли.“

Нѣ дакле неосновано оно старо казиванѣ, а дуже при-
 мечаванѣ и изпытиванѣ разясниѣе намъ и ову тайну.

Еракъ и Петакъ.

Еракъ. О, Петаче, добро ми дошао! — Е, башъ ми е мило! — А, по Богу, где си досадъ био?

Петакъ. Е, мой Ераче! тражио самъ, има ли гдегодъ у свету гори' створеня одъ насъ двоице, па самъ се ево утешенъ врагио. Нађо окаты слепаца, богаты просяка, крилаты мишева, учены буквана, позлаћены мућкова, ресасты маймула, меснаты клепетуша, окућены протува, удаты людий, оженѣны жена, кукуляве деце и детиньски' стараца; нађо у злату 'рђу, у одртинама мудрость у тамници правду, у стаду курака, на слами великаша — укратко: нађо ти чуда невићена.

Еракъ. Моћи ћемо се дакле сити паразговарати.

Петакъ. Бствъ, Ераче, ал' само у четири ока. — Айдио!

Еракъ. Шта ће бити съ Приомъ Горомъ?

Петакъ. Оно, што бива съ онцмъ трећимъ, преко кога се пастири био.

Еракъ. То е зло; еръ онай трећий найвише боя извуче.

Еракъ. Па то е лако: нека и изъ оногъ другогъ винограда онолико поведе, пакъ ће бити обоици право.

Еракъ. Туже се люди, да се у Београду тешко киря добија.
Петакъ. То нив истина. Я знамъ многе, кои су найлакше киріе добили.

Петакъ. Нив толико ни зло, ербо му могу самаръ съ деђа свалити.

Еракъ. Па то е добро; ербо ће му безъ самара бити лакше.

Петакъ. Нив толико ни добро, што му онда нема шта деђа чувати.

Петакъ. Ераче! Нив двоица погоде пудара, да имъ винограде чува. Приспе берба, но на велику жалость едномъ одъ Господара. Пударъ бяхе врло изешанъ, тако да е силно грожђе пово.

Еракъ. Но па да нив онъ, поели бы чворци.

Петакъ. Слушай, шта е далъ было. Господаръ оде у Судъ, и тужи пудара, да е изъ нѣвогъ винограда трипутъ више пово, него изъ оногъ другогъ. — Шта бы ты ту пресудіо?

Кореспонденція.

Господину В. у В. — Вашу Новелу „Кидошъ“ нисмо могли печатати, што се съ вашимъ миѣнїемъ о сущности Новеле неслажемо. Новела мора бити верный снимакъ характера и народногъ живота. Све споредности, кое су съ главнимъ збитїемъ лабаво окопчане, мораю ма у комъ одношеню интересъ побудити. Све оно, што характере у већу светлостъ непоставля, што знаиъ о вештини, земљи и народнимъ обичаима, о политики, о исторїи и овимъ подобна неодрива, — вая изъ Новеле изключити. Многи празни разговори безъ икакве друге цѣли употреблїни, до само да приповедку развучу, книгопечатателю артию и трудъ потроше, а читателю скупочено време покраду, понижаваю Новелу до праваго гатаија, и одвраќаю читателъ. Нашъ е народъ уобште показавъ гвоздено стрпљивъ у томе, примаюћи одъ већине свои' списатели омлаћену сламу за свой драгий новацъ. Томе треба едномъ край учинити. Ко читателъ непочитуе, тай и самогъ себе непочитуе. Непомаже многа, а рђава рана. Све што неперлази у крвь и у питателне сокове, природа баца изъ себе као трудежъ. Вратите се у свой народъ, упознайте се съ нѣговимъ потребама, съ нѣговимъ слабостима и врлинама, съ нѣговимъ недостатцима и укорењенимъ предразсудцима, пакъ ћете до-

вольню вешества наћи. Обудите га у допадливую постску одећу, придайте му духа, пакъ ћете имати краснии образъ, кои ће свакомъ бити узоръ. Таква Новела быће верно огледало, у комъ ће се народъ огледати, по комъ ће свое недостатке исправляти, а врлине научити се ценити. У осталомъ ово е само наше миѣнїе, а ако е ово еднострано, онда ћемо радо противно, основима подкрепљеню миѣнїе примити. М.

Господину С. у Н. — Вашъ преводъ съ немачкогъ примили бы по садржини радо и прерадо, кадъ небы и на чистоу езика имали мотрити. Други Европски народи, кои су, срећнимъ околностима подпомагани, узъ лѣству савршенства узлетели, сматраю на тривећї езикословно у прошлому веку као на детинске играчке; имаюћи данасъ сталанъ, образованъ, богатъ и углаћенъ языкъ, немаю те нужде, свакий часъ обзирати се на саму одећу мислїи, већ на самогъ предмету трудолбною као пчелице на цвету раде. Ал' мы нисмо у томъ положеню; у насъ языкъ иошть нив на стална правила сведенъ, иошть лису све у народу разтурене речи у речникъ погупљене. Нашъ слогъ иошть се колеба и изъ еднотъ екстрема прелази у другїи. Свзкий пише по своемъ миѣнїю, и свакий остае јо-

гунасто при своемъ миѣнїю. Да све ово поводи къ добру, то свакий признае, ал' опетъ одъ свогъ начина неће ништа попустити. *Augur et opes et vasa frequens donabit amicus; qui velit ingenio cedere, rarus erit.* При овакимъ околностима наравно неостаетъ ништа друго, већ придржавати се начина у писаню они списатели, кои су неку важность своимъ радњомъ у народу добили. Новїа школа, коя е своимъ енциклопедичнимъ знаиѣмъ подобна магазину, пуномъ различїе, ал' разтурене и затворене робе, неможе намъ у овоме за образацъ служити; она е богатство у земљи, коимъ се неможе нико ползовати. Они су у разговору пуни, а у писаню буновни, тако да неоставь нема ни главе ни репа. И найсавршенїа мисао може несавршеня постати, ако е несходнимъ или противнимъ речма изражена. По овоме дакле мислио, да негрешимо, што и чистои езика толику пазливостъ поклањаю. Туђъ саставъ самовольно поправляти и списателю наше миѣнїе наметати, значило бы, упасти у литерарну диктатуру, коя е покойномъ Павловићу онолике неприятности причинила. Зато е найболъ, оставити свакомъ свое, и мирно стремити се къ предпостављеню цѣли по собственимъ начелима, а време ће о свачиѣмъ дѣлїма пресуду изрећи. Ако дакле узхтете вашъ преводъ по показаномъ већу у Подунавки начину писана удецити, примїћемо га радо и съ благодарношћу; у противномъ случаю молимо, да бы насъ извинити изволели. М.